

Андрій СОВА

ІВАН БОБЕРСЬКИЙ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ МІЖВОЄННОГО ЛЬВОВА

У статті на прикладі візиту до Львова 1928 р. відомого громадського та військово-політичного діяча, «Батька українського тіловиховання» Івана Боберського (1873–1947), розглядається його громадська діяльність у міжвоєнний період. Попри події Першої світової війни і повоєнних років, справа фізичного виховання і спорту, якій він присвятив більшість свого часу й зусиль у 1901–1914 рр., розвивалася й надалі у 1920-х рр. організаціями «Сокіл-Батько» та «Пласт», що слугувало інтересам гуртування української спільноти Галичини. Зустріч Івана Боберського з представниками громадських руханково-спортових організацій Львова стала виявом глибокої пошани й визнання сучасниками особистих заслуг та його внеску як у царині започаткування та розвитку української тіловиховної і спортової традиції, так і в українській справі загалом.

Ключові слова: Іван Боберський, громадська діяльність, Львів, українські товариства «Сокіл», «Пласт».

У 1928 р. Іван Боберський уперше за час свого перебування на еміграції (1919 р.) відвідав Львів. Перебував він у місті Лева від 16 лютого до 3 березня. Упродовж усіх цих днів, окрім особистих справ, Іван Боберський мав багато зустрічей із представниками українських громадських організацій. Цей період життя й діяльності Івана Боберського не висвітлено в сучасній українській історіографії. З огляду на це підготовлено дану розвідку.

Джерельною основою для дослідження слугували документи Центрального державного історичного архіву України у Львові (фонд 312 («Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько», м. Львів»), фонд 366 («Боберський Іван (1873–1947), педагог, організатор українського спортивного руху в Галичині та за кордоном, голова товариства «Сокіл-Батько» у Львові, професор»), фонд 389 («Верховна пластова команда, м. Львів»)), видання українського товариства «Сокіл-Батько» – «Сокільські Вісти», часопис української організації «Пласт» – «Молоде життя», часопис «Діло», приватні архіви Степана Гайдучка, Олени Тіменик та Лесі Чабан (м. Львів).

Попри природне бажання Івана Боберського відвідати Батьківщину, (у 1918–1919 рр. працював референтом пропаганди «Письменичого відділу» в Державному секретаріаті військових справ ЗУНР, у 1922–1924 рр. – секретарем Представництва ЗУНР у Канаді, від 1920 р. проживав у Канаді), а також вирішити, як зазначено у львівському часописі «Діло», низку «своїх особистих і деяких громадських» справ¹,

¹ Проф. Іван Боберський // Діло (Львів). – 1928. – 2 березня. – С. 3.

могли існувати й інші причини візиту. Поїздка не була такою вже й безпечною. Адже упродовж 1920-х років польські спецслужби цікавилися Іваном Боберським як колишнім державним діячем Західноукраїнської Народної Республіки і заним громадським діячем української діаспори². У Польщі в цей час активізувалася діяльність підпільної Української військової організації (УВО очолював полковник Євген Коновалець). Відомо, що Іван Боберський у 1920-х роках мав тісні контакти з провідними діячами Української військової організації, що була створена 1920 р. учасниками збройних формувань УНР та ЗУНР із метою продовження боротьби проти іноземних окупантів. Частина з них перед Першою світовою війною була його учнями в Академічній гімназії та її філії у Львові, частина – znana йому з років війни, а з окремими провідними діячами – Євгеном Коновальцем, Романом Сушком та ін. – він неодноразово зустрічався під час своїх поїздок різними містами Канади. Після припинення діяльності Представництва ЗУНР у Канаді частину його грошей, яку безпосередньо збирав Іван Боберський, а це близько 5 тисяч доларів, Осип Назарук та Іван Боберський передали до Земельного банку Львова, а відтак через Осипа Навроцького – до керівництва УВО³. У Канаді Іван Боберський долучився до заснування Української Стрілецької Громади (УСГ). Відомо, що 28 січня 1928 р. створено перший гурток УСГ у Вінніпезі⁴. Іван Боберський допоміг підготувати статут і започаткувати перший гурток УСГ у Вінніпезі⁵. Станом на січень 1931 р. в Канаді налічувалося 14 осередків УСГ (понад 800 членів)⁶, невдовзі кількість зросла до 26⁷, станом на 1940 р. – 1200 членів під впливом Організації українських націоналістів (ОУН). Осідок крайової управи

² Докладніше про Івана Боберського див.: *Сова А.* Професор Іван Боберський: життя присвячене Україні (з нагоди 140-ліття від дня народження) / А. Сова // Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації. – Львів, 2013. – Ч. 3–4 (175–176). – С. 56–58; *Його ж.* Діяльність Івана Боберського в Українській Бойовій Управі в роки Першої світової війни / А. Сова // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 47–50; *Його ж.* Військово-політична діяльність Івана Боберського в роки Першої світової війни / А. Сова // Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів: зб. наук. статей. – Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. – Вип. 4. – С. 90–100; *Його ж.* Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт» / А. Сова // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 15. – С. 85–95; *Сова А.* Іван Боберський: біля джерел української тіловиховної і спортової традиції / А. Сова, Я. Тимчак // Вісник НТШ. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка. – Львів, 2016. – Ч. 55 (весна–літо). – С. 61–64 та ін.

³ *Навроцький О.* УВО, політичні партії і диктатура ЗОУНР та уряд УНР / О. Навроцький // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен: Видання фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. – С. 302.

⁴ Протокол з Третих Загальних Зборів Української Стрілецької Громади // Стрілецькі Вісти. Орган Української Стрілецької Громади в Канаді. (Вінніпег). – 1931. – Ч. 1. – 15 січня. – С. 11; *Книш З.* Українська Стрілецька Громада в Канаді / З. Книш // За честь, за славу, за народ. Збірник на золотий ювілей Української Стрілецької Громади в Канаді, 1928–1978 / [ред. З. Книш]. – Торонто: Видання Головної Управи Української Стрілецької Громади в Канаді, 1978 – 639 с.

⁵ *Байрак М.* Українська Стрілецька Громада в Едмонтоні / М. Байрак. – Едмонтон: Накладом Української Стрілецької Громади, 1978. – С. 159.

⁶ Протокол з Третих Загальних Зборів Української Стрілецької Громади.... – С. 11.

⁷ *Байрак М.* Українська Стрілецька Громада в Едмонтоні... – С. 159.

знаходився у Вінніпезі, згодом – у Саскатуні, а від 1935 р. – в Торонто⁸. УСГ плекала військову традицію, вела вишкіл молодших членів, організовувала допомогу інвалідам (фонд на закуп Дому українських інвалідів у Львові), проводила акції з метою оборони політичних в'язнів, які проживали на українських землях, окупованих Польщею, та велику пропагандивну працю серед канадських українців. Збереглася подяка Іванові Боберському від керівництва УВО, датована 11 жовтня 1929 р. Документ завірений печаткою УВО. На ньому стоїть примітка Івана Боберського, яка засвідчує, що документ було вручено 31 жовтня 1929 р. Також вдалося віднайти декілька світлин, на яких зафіксований Іван Боберський поряд із активними членами УВО та керівництвом Української Стрілецької Громади у Вінніпезі⁹.

Упродовж свого візиту до Львова Іван Боберський мав багато зустрічей із діями українських громадських організацій, передусім представниками очолюваного ним у минулому українського руханкового товариства «Сокіл-Батько», організації української молоді «Пласт», товариства «Українська Бесіда» та іншими; редакціями українських часописів «Діло», «Новий час», «Сокільські Вісти», «Молоде життя». Зрозуміло, що найбільше уваги (декілька зустрічей) Іван Боберський приділив організації «Сокіл-Батько» у Львові, яку він очолював у період від 1908 до 1918 року¹⁰.

Уже на третій день перебування у Львові, 19 лютого, члени товариства «Сокіл-Батько» влаштували урочисту зустріч Іванові Боберському в сокільській домівці та руханковій залі (вул. Руська, 20) – «Привітний поранок в честь професора Івана Боберського б[увшого] голови Сокола-Батька, який приїхав з Канади»¹¹. У записах і документах цієї зустрічі Івана Боберського величали «Дорогим Гостем», «Дорогим Учителем» та «Дорогим Товаришем».

Спеціально для цієї зустрічі в домівці й рухівні «Сокола-Батька» зібралися львівські соколи – від доросту до старшини. Прибуло й чимало гостей. У спеціальному порядку, у руханкових строях вони розмістилися в залі, де на стіні з сокільським прапором висів портрет Івана Боберського, а на столі, застеленому червоною китайкою, стояла статуетка злітаючого сокола, лежала «книга жертводавців Українського Городу» та булава – символ сокільського проводу. Нагадаємо, що це була саме ця срібна булава, яку урочисто було вручено провіднику Іванові Боберському 11 вересня 1911 р. на I Краєвому здвизі старшиною «Сокола-Батька» як символ його визнання й особливих заслуг перед сокільською організацією (сьогодні булава зберігається у фондах Львівського історичного музею)¹². Із привітальними промовами виступили

⁸ Українська Стрілецька Громада (УСГ) в Канаді // Енциклопедія українознавства / [гол. ред. В. Кубійович]. Перевидання в Україні. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3400; За честь, за славу, за народ. Збірник на золотий ювілей Української Стрілецької Громади в Канаді, 1928–1978 / [ред. З. Книш]. – Торонто: Видання Головної Управи Української Стрілецької Громади в Канаді, 1978. – 639 с.

⁹ Книш З. Українська Стрілецька Громада в Канаді / З. Книш // За честь, за славу, за народ... – С. 49.

¹⁰ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ України). – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 81.

¹¹ Звіти з гнізд. Львів // Сокільські Вісти. Орган Українського Сокілства (Львів). – 1928. – Березень. – Ч. 3. – С. 15.

¹² Відвідини з Канади // Сокільські Вісти. Орган українського сокілства (Львів). – 1928. – Квітень. – Ч. 4. – С. 7; Приватний архів Олени Тіменик (м. Львів); Приватний архів Лесі Чабан (м. Львів); Приватний архів Степана Гайдучка (м. Львів).

містоголова (заступник) «Сокола-Батька» Стахій Стеблецький та професор Степан Гайдучок. Стахій Стеблецький зазначив: «Вельмиповажаний Пане Професоре а Дорогий нам Гостю! Як лиш перед кількома днями прилетіла до нас мила вістка, що Ви Пане Професор, вертаючи назад до Канади, відвідаєте також Львів, зродилася самочинно в рядах тутешнього Сокільства думка, щоби Вас милий нам Гостю якнайкраще між своїми а разом прихильними Вам давніми й теперішніми Другами достойно привитати. І сталося як загал Сокільства бажав собі. Я отже в імені Старшини й всіх членів «Сокола-Батька» витаю Вас щирим серцем, якраз в цій нашій домівці, що була свідком довголітньої, безупинної і плодovитої праці свого Голови. А витаємо Вас сокільською піснею «Соколи ставаймо в ряди», бо якраз клич цієї величної пісні якби підхоплений з Вашої між нами взірцевої Діяльності, в сокільських слухняних, завзятих рядах. Одну ділянку Вашої праці мушу окремо зазначити. Є це велика ідея придбати під «Український Город» (Український Парк) у Львові 11-морговий майдан, бо без такого городу нема життя не тільки руханковим змаговим товариствам у Львові але й в краю. Ми, після Вашого виїзду за море, вже без Вас хоч після довшої перерви, відновили в цьому напрямі діяльність а разом пригадали цілій українській Нації отсю переважну пекучу справу. А коли знаємо і те, що далеко за морем поміж американськими Українцями, де Ви тимчасово перебуваєте, живе така сама ідея-думка, то вже сьогодні можемо висказати цю певну надію, що ось небавом на великій і вже на вічні часи в цілості викупленій нашій площі (парку), то є на цьому «Українському Городі» повитаємо Вас, Дорогий Гостю, при найближчій Краєвім Сокільським Здвизі, на чолі хочби кількох сотень наших заморських Братів. Кінчу сокільським кличем «Все вперед всі враз!»¹³. Степан Гайдучок віддав шану тому, «хто перший прорубував дорогу для руханки й спорту, тому 27 літ у цьому галицькому пралісі». Під час своєї вітальної промови Степан Гайдучок висловив тоді таку пророчу тезу: «Колись, щойно пізніше оцінять належно Твою роботу, коли буде змога перевірити її як слід». Далі він зазначав: «Приходиться мені, перед Тобою [Іваном Боберським – А. С.] стати з нашим повоєнним дорібком і мушу піднести, що в найтяжчий час ми бралися до праці. Після невдач вертали ми до праці, одні з вязниць, другі з воєнного лихоліття. Завдяки уважливості Дирекції Дністра привели ми до ладу домівку, в якій не так давно іржали воєнні коні, а потім служила вона за магазин на муку для голодних. Тепер в ній наново звенить сміх і лунає пісня, а молодь кріпить сили, сталить волю, вчиться поборювати перешкоди. Пішла й праця над розбудженням руханки й змагу в краю і коли Сокіл-Батько дав почин, всі руханкові й змагові улади, взялися до праці. А отці видання, які Тобі тут вручаю, нехай будуть для Тебе доказом нашої праці. Видали ми в першу чергу «Впоряд», щоби навчити молодь наново ставати в ряди й слухати наказу. Ми видали наново Твій збірник забав й гор, а тут перед Тобою 10 вязанок вправ, підручник для дітвори укладу Твоїх учеників, підручник веж, що має навчити націю видержувати в низах тягар будови, яка підноситься в гору. І підручник пожарництва ми видали. Скромний наш дорібок а всеж ми не дармували. Старалися іти шляхом начеркненим Тобою. Провір, оціни, порадь і заохоти до дальшої праці, та вкажи дальшу дорогу!»¹⁴.

¹³ Відвідини з Канади. – Ч. 4. – С. 5.

¹⁴ Там само. – С. 6–7.

Після урочистої зустрічі та привітальних промов слово отримав Іван Боберський. Прикметно, що він почав і завершив свій виступ темою Олімпійських ігор (1928 р., під час приїзду Івана Боберського до Львова, відбувалися II зимові Олімпійські ігри у швейцарському містечку Санкт-Моріц). На прикладі провідних «державних» народів Іван Боберський знову намагався показати галицьким українцям, окупованим Польщею, як руханка і спорт може загартувати й згуртувати народ, націю. Він порівняв суспільство з «дружиною грачів гаківки» (хокею), а політичне суперництво народів – із «великою гаківкою». Іван Боберський закликав до праці й дисциплінованості, приготування до нових «змагань», які ще чекають попереду українців. У завершальних словах він сказав: «Дякую за слова признання, які були висказані, але всі ми знаємо, що признання звернене до мене належиться цій залізній пробоевій четі, що мала відвагу від 1910 року йти в тім Товаристві до року 1914, а опісля на різних місцях в часі великого змагання народів, уміла на різних місцях виказати свій хист і свою силу. Бажаю, щоби пробоева дружина йшла дальше – і вона йде, бачимо це з відомостей по часописах і з листів. Провід Т[оварист]ва «Сокіл» має добрі пляни і збирає громаду, щоби пізнала цю принаду життя. Для того будемо його слухати, іти за його вказівками, а дійдемо до успіхів, якими не тільки Т-во буде тішитися, але ціле наше громадянство, цілий нарід і знова прийде час перевірити свої вишколені лученням сили. Хай цей час, який напевно настане, не захопить нас неприготованими, щоби ми не далися просити, – просити до життя! Великий час, який йде, і прийде, поставить нас всіх знов перед іспит і перевірить наші сили, так як інженер перевірює новозбудований міст, коли пускає через нього тяжку льокомотиву. Тому треба йти за проводом Товариства, розвивати й лучити свої сили. Бажаю Вам, щоб Ви розуміли бажання Старшини, і щоб Ви всі дорозумівалися власних обов'язків, як хоронити своє життя від погибели, як розвивати свою витривалість. Тоді вийдемо не лише рівними, але переможцями, а на альпійських вершинах залопотить у воздуху наш прапор і загомоніють сурми гимном нашої побіди!». Закінчивши промову, Іван Боберський підійшов до столу й підніс булаву вгору, наче закликаючи усіх до походу¹⁵.

У ході зустрічі старшина представила своєрідний звіт про діяльність сокільської організації за період після Першої світової війни. Довголітній містоголова (заступник) «Сокола-Батька» д-р Михайло Волошин подав до відома присутніх, що Іван Боберський передає від себе пожертву 50 доларів на викуп 20 квадратних метрів землі під «Український город» і 78 доларів та 50 центів на 33 квадратних метри зі збірки, проведеної в Канаді¹⁶. Після цього Іван Боберський мав можливість побачитися та поспілкуватися з багатьма побратимами, із якими пліч-о-пліч працював і розбудовував сокільський рух у Галичині упродовж 1901–1914 рр. За наполяганнями Степана Гайдучка текст промови «Батька українського тіловиховання» було записано членом «Сокола-Батька», скорописцем Михайлом Трілем¹⁷. Після відповідних правок Івана Боберського¹⁸ промову й опис святкувань було опубліковано в сокільському часописі

¹⁵ Відвідини з Канади. – С. 8–10.

¹⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 4.

¹⁷ Там само. – Спр. 86. – Арк. 18.

¹⁸ Там само. – Арк. 15–18.

«Сокільські Вісти»¹⁹, який виходив друком у Львові і призначався для сокільських товариств Галичини та українців на еміграції. У «Золотій книзі жертв на український майдан у Львові» він залишив запис: «З Вінніпегу у Львові 19.ІІ.1928 [р.] / Іван Боберський/»²⁰.

У рамках зустрічей Івана Боберського зі старшиною та активом «Сокола-Батька» обговорювали проблеми й важливі питання діяльності організації. Серед них найбільше уваги було присвячено справі викупу земельних ділянок у власність товариства, на яких розміщувалася руханково-спортова площа «Сокола-Батька» («Український Город»). Спеціальна зустріч із цього приводу – засідання «Збіркової Секції на Український Город» у Львові за участі Івана Боберського, Стахія Стеблецького, Миколи Левицького, Степана Лотоцького, Нестора Яціва, яка відбулася 23 лютого²¹. На думку Івана Боберського, справа збору коштів після Першої світової та польсько-української воєн (1918–1919) просувалася доволі мляво. Із огляду на це ним було запропоновано низку відповідних заходів для активізації роботи в цьому напрямку. Іван Боберський і надалі брав на себе відповідальність збирача коштів у США та Канаді. Він запропонував відкрити під збір коштів банківські рахунки «Сокола-Батька» в США та Канаді. Із цією метою заплановано: відкриття в Америці рахунків у банках; надіслання прохань до американських мільйонерів, зокрема до Генрі Форда; публікація звітів і відомостей про стан справ у американській та канадській пресах («Канадійський Українець», «Канадійський Фармер», «Український Голос», «Свобода» тощо); друк щорічних звітів про збір коштів та використання руханково-спортової площі «Сокола-Батька» тощо. Натомість старшина «Сокола-Батька» повинна була вести щоденний облік осіб та товариств, які вправлялися (займалися) на площі; підготувати перелік львів'ян; розподілити Львів на дільниці, призначивши до кожної відповідального для збору коштів; надсилати в різні іноземні часописи світлини, звіти, відомості, статті, відозви, перелік меценатів «Українського города»; щороку публікувати детальний розлогий звіт із цього приводу в календарі «Просвіти» та в інших виданнях тощо²².

Про зустрічі Івана Боберського з членами «Сокола-Батька» свідчать численні світлини (фотографії). Наприклад, у четвертому квітневому числі друкованого органу українського сокілства «Сокільські Вісти» 1928 р. опубліковано дві світлини²³. Перша – портретна світлина Івана Боберського в зимовому одязі під час відвідин Львова, датована 21 лютого 1928 р. із автографом «Батька українського тіловиховання». Друга містила підпис: «Проф. Іван Боберський серед Старшини і членів в домівці «С[окола]-Б[атька]» дня 22.ІІ.1928». Залучивши різні документи та матеріали, вдалося з'ясувати, що на другій світлинці зафіксовані: зліва направо у 1-му ряді – Любомир Огоновський, Олександр Любінецький, Іван Мриц, Михайло Галібей, Степан Гайдучок, Тимотей Білостоцький, Богдан Макарушка, Іван Панчак, Степан Коцюба, Омелян Верхола, Михайло Тріль; у 2-му ряді – Ярослав Вінцковський (Ярославенко),

¹⁹ Відвідини з Канади. – С. 4–11.

²⁰ ЦДІАЛ України. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 135. – Арк. 18.

²¹ Там само. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 109.

²² Там само. – Арк. 109–111.

²³ Відвідини з Канади. – С. 4, 11.

Нестор Яців, Олександр Сопотницький, Станіслав Лаврів, професор Іван Боберський, Дарія Навроцька, Микола Левицький, Тарас Франко, Степан Лотоцький²⁴.

Оскільки Іван Боберський чимало зробив для заснування та розвитку української скаутської організації «Пласт», «спомагаючи його морально і матеріально»²⁵, то 24 лютого він мав зустріч і виступ перед пластунами Верховної пластової команди та Львівського пластового коша у пластовій домівці (вул. Бляхарська, 11, тепер – вул. І. Федорова). Порядок сходити передбачав: «1) Відчитання неprisутних; 2) Слово Пана Верховного Отамана Северина Левицького до проф. Івана Боберського і приявних; 3) Дещо про розвій Українського Пластового Уладу від року 19[11]–1928 р. – Д-р Олександр Тисовський; 4) Дещо про Англьосасів і Канаду. – проф. Іван Боберський; 5) Закінчення»²⁶. На заході були присутні відпоручники (представники) від усіх пластових куренів і гуртків Львівського пластового коша. Із привітальним словом виступив Северин Левицький, який від Українського пластового уладу привітав Івана Боберського та відзначив його заслуги для українського спорту. Після нього Олександр Тисовський «представив розвій, стремління та життя Українського Пластового Уладу» до 1928 р. «Невтомний каменярь українського відродження, культури й поступу»²⁷, як величали Івана Боберського пластуни, присвятив свою доповідь 20-річчю скаутського руху в Англії (1908–1928 рр.), висвітливши «психіку англійців» та діяльність англійських скаутських організацій Канади. На його думку: «[...] агресивність і експансія була й причиною так великого зацікавлення англійської суспільности скавтовим рухом. У парі з зацікавленням пішов небувалий розріст скавтіngu. Сильно вироблений змісл в напрямі посідання і здобування, сильна жадоба успіху та желізна воля задержати це що вже раз здобули, – це головні чинники котрі винесли скавтову організацію в Англії на такий ступень, як воно є тепер загарбування другим, – хочаб під правним позором це у Англії річ буденна. Одначе забрати лекше, як задержати, – до того треба сили. І то сили п'ястука, волі та характеру. Як нація о високій культурі знали Англіїці, що до цього не вистарчить армія, вони знали, що до того потреба сильного духа патріотичного та сталеві волі. Они зрозуміли також і це, що такого духа не можна виробити за рік чи два, до того треба виховання, і то виховання довгого та розумного. [...] Саме цей “scout” мав іще вище двигнути британський прапор та задержати його високо над прапорами інчих держав. Ціль скавтіngu в Англії була: вишколити правдивого оборонця майна Англіїської Імперії. Скавти мали боронити майна народнього так само, як цей бульдог, символ Британської Імперії, боронити британську флагу. В скавтовій організації англійська молодіж, може лучше як де инде виробити в собі: зрівноваженість, силу волі, характер та лицарскість»²⁸. В останній частині своєї промови Іван Боберський подав перебіг

²⁴ Приватний архів Степана Гайдучка (Львів); *Жарський Е. «Сокіл»* / Жарський Е., Р. М. // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / [гол. ред. В. Кубійович]. – Париж; Нью-Йорк: Молоде Життя, 1976. – Т. 8. – С. 2941; Відвідини з Канади // «Сокіл-Батько». Спортивно-руханкове товариство у Львові. Альманах 1894–1994 / [упоряд. А. Благітка]. – Львів: Основа, 1996. – С. 45.

²⁵ Докладніше див.: *Сова А.* Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт». – С. 85–95.

²⁶ ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 149.

²⁷ *Бистрий П.* Проф. І. Боберський між пластунами / П. Бистрий // Молоде Життя. Часопис Українського Пласту (Львів). – 1928. – 15 березня. – С. 8.

²⁸ ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 149–150 зв.

одного із щорічного джемборі (виступу), який проводили англійські скаути в Канаді. «Саме в тім пописі», – зауважив Іван Боберський, – «виявляється дуже добре психіка Англієця. Дефіляда вовчєнят відбувається бігом, – пізнати, що її роблять хлопці сильні та жадібні руху, – життя. По вправах поважних наступає якась точка весела, одначе ненадто довга. Це вказує на те, що Англієць нерадо дасться обхопити якому небудь чувству радости, або нещастя. Він старається бути все в рівноазі. Однострої пластунів не є військово однакові, бо це вони також знають, що єдність є не на голові тільки в голові. Це вказує також на здорово розвинений індивідуалізм»²⁹. Завершилися урочистості оглядинами Іваном Боберським пластової домівки та спільним фотографуванням учасників заходу³⁰. Ця зустріч зафіксована також у книзі протоколів Верховної пластової команди записом, який власноруч залишив Іван Боберський: «В день звіту про Канаду, дня 24.ІІ.1928 [р.] у Львові, в домівці вул. Бляхарська ч. 11 [тепер вул. Івана Федорова – А. С.]»³¹.

Як і в домівці «Сокола-Батька», виступ Івана Боберського, завдяки Степанові Гайдучку, був записаний уже згаданим скорописцем Михайлом Трілем. Витяги з цієї зустрічі були опубліковані у львівському пластовому часописі «Молоде життя» в березні 1928 р.³². Повний текст, за наполяганням Степана Гайдучка, після відповідних правок Івана Боберського, побачив світ окремою брошурою 1939 р. під назвою «Помічення про англійський пласт» у серії видань товариства «Сокіл-Батько» – «Сокільська бібліотека»³³. У звіті команди Львівського пластового коша за час від 16 жовтня 1927 р. до 8 грудня 1928 р. про зустріч із Іваном Боберським повідомлялося таке: «На протязі 17 пл[астового] року гостив у себе Льв[івський] Пластовий Кіш кілька разів визначних гостей: 24 лютого с[ього] р[оку] загостив до домівки Льв[івського] Пл[астового] Коша проф[есор] І[ван] Боберський з Канади, який будучи переходово в краю не поминув нагоди зазнайомитись і з життям У[країнського] П[ластового] У[ладу], яке старалось йому по можности зілюструвати Ст[арше] Пластуство [...]»³⁴.

Іван Боберський також зустрічався із представниками інших українських громадських організацій. Так, у неділю 26 лютого у Львові він виступав перед членами товариства «Українська Бєсїда». Члени товариства розглядали нагоду зустрічі з Іваном Боберським як надзвичайну подію. Адже виступав, як зазначалося в одному з їхніх повідомлень у львівському часописі «Діло», «заслужений діяч професор Іван Боберський»³⁵. У доповіді на тему «Про наших переселенців у Канаді й їх життя» він торкнувся різних аспектів діяльності української еміграції в Канаді.

Поїздка та перебування Івана Боберського на рідній землі широко висвітлювалася у львівській пресі. Показовими в цьому плані є публікації в часописі «Діло». Так,

²⁹ ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 151 зв.–152.

³⁰ Бистрий П. Проф. І. Боберський між пластунами. – С. 9; ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 152.

³¹ ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 149.

³² Бистрий П. Проф. І. Боберський між пластунами. – С. 8–9.

³³ Боберський І. Помічення про англійський Пласт / І. Боберський. – Львів: Видавець Сокіл-Батько, 1939. – 18 с. («Сокільська бібліотека», ч. 18).

³⁴ ЦДІАЛ України. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 111.

³⁵ Виклад проф. Боберського // Діло (Львів). – 1928. – 26 лютого. – С. 4.

2 березня газета подала матеріал під заголовком «Проф. Іван Боберський»: «Проф. Іван Боберський, що приїхав на кілька днів до Львова в своїх особистих і деяких громадських справах, відвідав нині нашу редакцію [редакція “Діла” містилася на площі Ринок, 10 – А. С.] перед своїм виїздом до Канади. Завтра покидає він Львів, щоби в Канаді вести далі ту відповідальну громадську працю, яку вів там з успіхом через кілька останніх літ. В часі короткого побуту в нашій редакції поділився Шановний гість своїми вражіннями з Канади та познайомив нас у загальних рисах з життям і буттям тамошнього українського громадянства. З нагоди виїзду, зглядно повороту, заслуженого в нас громадянина до Канади, бажаємо Йому якнайкращого успіху в праці для добра не тільки канадійської української еміграції, але для всього українського народу»³⁶.

3 березня 1928 р. Іван Боберський виїхав зі Львова на еміграцію, в Канаду. Про результати цієї поїздки можна дізнатися з листування Івана Боберського та Степана Гайдучка. Так, у листі, датованому 20 травня 1928 р., Степан Гайдучок до Івана Боберського писав: «Високоповажаний Пане Професор! [...] – З Сокола-Б[атька] післано Вам 100 чисел “Сокільських Вістей” ч. 5 де є видруковані “Відвідини з Канади” і звіт С[окола]-Б[атька] за 1927 р. По одному числу вислано до всіх Канадійських наших часописів (навіть комуністичних) та й в Сполучені Держави [США – А. С.]. Я вислав також число Високоповажаній Добродійці [дружині Івана Боберського Йосифині. – А. С.] до Тржича і також ілюстрований “Світ” де була поміщена Ваша знімка. З С[окола]-Б[атька] післав я Вам рівнож 50 відбиток звіту С[окола]-Б[атька] з Вашими сентенціями які Ви були післали Т[арасові] Франкови. До нині немаю від Вас справлених відчитів з пласту і про Канаду та й спорт в Америці. Пришліть бодай цей з пласту. Їх треба конечно видрукувати. [...] Напишіть, яке вражіння на Вас [справила] Галилея [Галичина – А. С.] і видрукуйте в часописях тай пришліть сюди. [...] Для Всіх Канадійців доброго бізнесу і гарної пшениці. Щиро здоровлю /Степан Гайдучок/ Львів, Рея 5/П. [тепер вул. Севастопольська – А. С.]»³⁷.

Отже, приїзд Івана Боберського на декілька днів до Львова 1928 р. показав, що, попри події Першої світової війни, Української національної революції 1917–1923 рр. і 1920-х рр., справа руханки (фізичної культури) і змагу (спорту), яким він присвятив у Львові стільки часу і зусиль у 1901–1914 рр. (в кращі роки свого життя), розвивалася й надалі організаціями «Сокіл-Батько» та «Пласт». Це слугувало інтересам гуртування української спільноти Галичини. Епітети «Дорогий Гість», «Дорогий Учитель», «Заслужений в нас громадянин», «Невтомний каменяч українського відродження, культури й поступу», «Шанований Гість» стали виявом глибокої пошани й визнання сучасниками особистих заслуг Івана Боберського та його внеску як у царині започаткування й розвитку української тіловиховної і спортової традиції, так і в українській справі загалом. Для українських громадських організацій Львова цей візит «Батька українського тіловиховання» мав важливе значення. Зокрема було підведено певні підсумки в дотогочасній праці та визначено напрямки подальшого розвитку українських руханково-спортових товариств.

³⁶ Проф. Іван Боберський // Діло. – 1928. – 2 березня. – С. 3.

³⁷ ЦДАЛ України. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 113–116 зв.

Andrii Sova. Ivan Boberskyiin public life of interwar Lviv

The study deals with the personality of Ivan Boberskyi (1873–1947) as famous father of Ukrainian physical education and public and political activist. His public activity in the interwar period on the example of his visit to Lviv in 1928 is described. Despite the events of the First World War and postwar years, the cause of physical education and sports, to which he devoted most of his time and efforts in 1901–1914, continued to develop in the 1920's by organizations «Sokil-Father» and «Plast». This served the interests of the Ukrainian community of Galicia. The meeting of Ivan Boberskyi with the representatives of Lviv public sports organizations showed deep respect to his contribution both in the field of the development of the Ukrainian physical education and sports tradition, as well as in the Ukrainian cause in general.

Keywords: Ivan Boberskyi, public activity, Lviv, Ukrainian societies «Sokil».